

GYÓGYSZERÉSZETTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Gyógyszerészet 46. 536-538. 2002.

Ki is volt dr. Issekutz Hugó?

Dr. Minker Emil

Bevezetés

Dr. Issekutz Hugó egyetemi magántanár, a kolozsvári egyetemi gyógyszerészeti első vezetője, valamint *dr. Issekutz Béla* a gyógyszerészet és gyógyszerismeret egyetemi nyilvános rendes (ny. r.) tanára Szegeden majd Budapesten a magyar orvos- és gyógyszerésztörténet két olyan nagysága, kikkel kapcsolatban – szinte mindenkiben – felmerül a kérdés, vajon csak névkonkságról, vagy családi kapcsolatról lehet szó.

A kolozsvári, illetve később a szegedi egyetemi gyógyszerészeti történetével kapcsolatos munkákban [1, 2, 3, 4], továbbá az *id. Issekutz Béláról*, *Issekutz Liviaról* szóló méltatásokban, megemlékezésekben, sőt legújabbán *Zalai Károly*: A magyar gyógyszerészet nagyjai c. kiváló munkájának 50. oldalán sem találunk utalást erre a kapcsolatra [5, 6, 7, 8].

Mindezekkel szemben az 1981-es Magyar életrajzi lexikon III. kötet 332. oldalán az Issekutz Hugóval kapcsolatos szócikk így kezdődik: „Issekutz Hugó (Szekelyudvarhely, 1855. jún. 19. – Kolozsvár, 1915. júl. 23.): gyógyszerészdoktor, egyetemi magántanár. Issekutz Béla apja” [9].

A lehetőségekről

Aki tüzetesebben átvizsgálja a kolozsvári Ferencz József Tudományegyetem fennmaradt tanrendjeit, almanachjait és általában az Acta kiadványait, valamint a Csongrád Megyei Levéltár iratanyagát, láthatja, hogy 1910 és 1915 között a *dr. Löte József* igazgatása alatt álló gyógyszerészi intézet, és a gyógyszerészi intézettel kapcsolatosan létesített egyetemi gyógyszerészeti (ez volt akkoriban az egyetemi gyógyszerészeti hivatalos neve) tudományos személyzetének sorában egy időben két Issekutz szerepel: a korosabb Issekutz Hugó (1855) és a fiatal Issekutz Béla (1886). A kettejük közötti különbség olyan, hogy akár apáról és fiúról lehet szó. Ha a Révai lexikont is figyelembe vesszük, szerepel egy *Issekutz Győző* is, aki ugyancsak 1855-ben született, mint Issekutz Hugó, s ezzel a talány csak fokozódik [10].

Az Issekutz Béláról szóló életrajzokban, méltatásokban Issekutz Hugóról, rokonai kapcsolatról nem esik szó.

Két dolog viszont elgondolkasztató.

Ha apa és fiúról lenne szó, miért nem szerepelnek egyetlen közös közleményben sem? Az almanachok-

ban pedig feltűnő, hogy Issekutz Hugó marosvásárhelyi, Issekutz Béla pedig erzsébetvárosi előnévvel szerepel.

Ez a kérdés nem hagyott nyugodni.

Mit hozott a véletlen?

A Csongrád Megyei Levéltár anyagát tanulmányozva találtam egy iratsomót, mely a kolozsvári egyetem alkalmazottainak 1940–44 közötti időszakából származó katonai nyilvántartási lapjait tartalmazza [11]. Rengeteg ismertős névvel találkoztam, közöttük *dr. Novák Ernő* nevével is. Dr. Novák Ernő annak a *dr. Novák Istvánnak* a testvérbátyja, aki 1953 és 1977 között a Szegedi Orvostudományi Egyetem Gyógyszerésztudományi Kar Gyógynövény- és Drogismereti Intézetének tanszékvezető tanára, és hat éven át a kar dékánja volt. Dr. Novák Ernő nyilvántartási lapján szerepel mindkét nagyszülő neve, ahol olvasható volt az anyai nagyanya neve: *Issekutz Mária*. Azonnal felkerestem néhai dr. Novák István fiát, *dr. Novák Ákos* nyugalmazott könyvtárigazgatót, aki a szegedi örmény közösség egyik vezető személyisége, és természetesen gyűjti a családra vonatkozó dokumentumokat. Találkozásunk alkalmával átadtam a családra vonatkozó irat másolatát, ő viszont rendelkezésemre bocsátotta *Gudenus János József*: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája c. könyvét [12].

Időközben más is történt.

A megoldás

Ifjabb Issekutz Béla, *id. Issekutz Béla* Kolozsvárott 1912-ben született fia (édesanyja neve: *Jakabházy Mária*), aki a Szegedi Tudományegyetem, később a Szegedi Orvostudományi Egyetem élettani intézetének ny. rk. tanára, majd tanszékvezető egyetemi tanára, feleségével valamint két fiával először az Amerikai Egyesült Államokba, később Kanadába költözött, és Halifaxban lett egyetemi tanár. Ifj. Issekutz Béla 1999. november 6-án elhunyt, de felesége (*Knümann Annamária*) még él, mindkét fia (*I. András* és *Tamás*) orvos és Halifaxban egyetemi tanárok.

Azt már könnyű volt kideríteni, hogy Szegeden többen is kapcsolatban álltak és állnak ifj. Issekutz Béla feleségével, valamint fiaival, így többek között *dr.*

Blaszó Gábor; a Szegedi Gyógyszerésztudományi Kar Gyógyszerhatástani Intézetének egyetemi docense is. Kérésemre levélváltás történt dr. Blaszó Gábor és ifj. Issekutz Béla felesége között, aki az Issekutz családról rendkívül hasznos információkat közölt.

Id. Issekutz Béla nyugdíjazása után megtanulta a gépírást, és megírta az Issekutz család történetét. Ennek egy leirata ifj. Issekutz Béláné Knümann Annamária birtokában van.

Ekkor egy csapásra minden tisztázódott. Két oldalról is, mégpedig hitelesen.

Itt mutatjuk be az Issekutz család egy részének származását, amelyen keresztül Issekutz Hugó valamint Issekutz Béla rokoni kapcsolata tisztázható. Az Issekutz család információja valamint Gudenus János József munkája alapján a család meglehetősen korán elhagyhatta Örményországot és telepedett le Erdélyben.

Az eddigi források szerint az első utalás *Issekutz Mihály* erzsébetvárosi polgárról beszél, kinek foglalkozása kereskedő, felesége pedig *Márton Dorottya*.

Ez egy nemességükről szóló adománylevel, amely Bécsben 1758. december 12-én kelt, ami arra utal, hogy hosszabb időnek kellett eltelnie addig, amíg a család 1758-ig olyan közéleti és foglalkozási érdemeket szerezhetett, ami a nemesség adományozásához vezetett.

Issekutz Mihály és Márton Dorottya házasságából hat fiú született: *Ágost, János-Márk, Zakariás, Márton, Miklós, Szilveszter*.

Issekutz Mihály és Márton Dorottya elsőszülött fiának Ágostnak és nejeének, *Lászlóffy Máriának* gyermekei: *Antal Mihály, Emanuel, János István, Ferenc Jakab, Dorottya, Mária, Kata, Anna és Veronika*.

Közülük Emanuel (szül. 1749.) és *Khel Mária* gyermekének Issekutz Adeodat (szül. 1770.) *Isaák Mária* házasságából eredő leszármazási vonalát követjük.

Házasságukból négy gyermek vitte tovább a nevet: ifj. *I. Adeodat* (1811–1880), *I. Antal* (1815–1884), *I. Imre* (1818–1906) és *I. Sándor* (1821–?).

Ezen a helyen a négy ifjú közül ifj. *I. Adeodat* és *I. Antal* leszármazottjait követjük; Imre leszármazottjaira később még külön kitérünk.

Ifj. *I. Adeodat* és felesége *Placsintár Veronika* (1827–1899); házasságából három fiú született: *I. Aurél* joggyakornok (1851–1875) és *I. Kornél* (1853–1876) szerep (mindketten korán elhaltak), valamint *Issekutz Hugó József Móric* (1855–1915) gyógyszerész doktor, egyetemi magántanár, a kolozsvári gyógyszertár első vezetője. Őt kerestük tehát, és meg is találtuk. *I. Hugó József Móric* feleségül vette *Wolff Lujzát*. *Wolff János* kolozsvári gyógyszertár tulajdonos leányát. Gyermeük nem született, így ez az ág kihalt.

A továbbiakban id. *I. Adeodat* másodszüllött fia, *I. Antal* és felesége, *Medgyesi Rebeka* házasságából született *I. Gyula* (1853–1917) származási vonalát követjük.

Issekutz Gyula és *Zakariás Irma* (szül. 1860) első házasságából második gyermekként született *Issekutz Béla Albert* (1886–1979), aki a szegedi, majd a budapesti egyetem, később orvosegyetem gyógyszerintézet professzora lett.

A keretes részben mutatjuk be az egyszerűsített származási vázlatot.

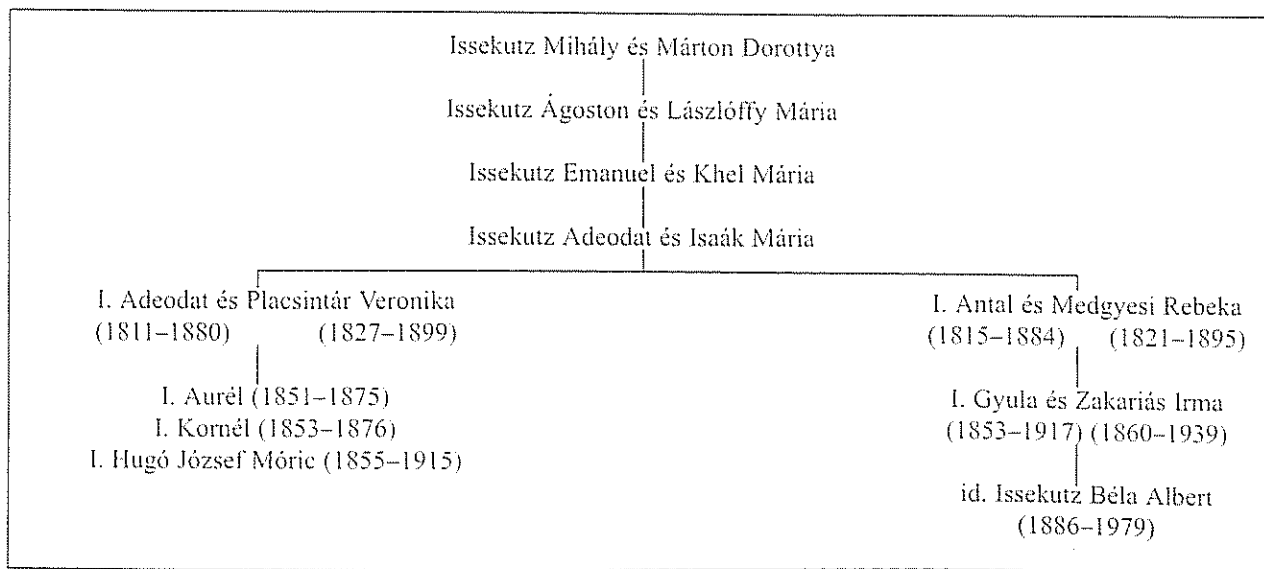
Világosan látható, hogy Issekutz Hugó biztosan nem Issekutz Béla apja, mint ezt fentebb az Életrajzi lexikon szócikke állította. Egyébként a Révai lexikonban szereplő Issekutz Győző viszont id. Issekutz Béla édesapjának, Issekutz Gyulának az öccse.

Mindebből látszik, hogy id. Issekutz Adeodat a közös felmenő, amennyiben id. Issekutz Adeodat Issekutz Hugó nagyapja, id. Issekutz Bélának pedig dédapja.

Id. Issekutz Béla és *Jakabházy Mária* házasságából három gyermek született: ifj. *Béla, Mária és Lívia*.

Ifj. Issekutz Béla, mint azt már említettük, Szegeden, majd Halifaxban az élettan professzora lett.

Issekutz Mária *Wolsky Sándor* felesége lett. *Wolsky*

Sándor volt az első magyar biológiai lexikon szerkesztője, egyidőben a tihanyi biológiai intézet adjunktusa, később igazgatója [13]. A Magyar Tudományos Akadémia Almanachja 2001 szerint (115. oldal) az MTA tagja Wolsky Sándor (szül.: Budapest, 1902. aug. 12., lakik: Quebec, Canada), aki az idézett Almanach 455. oldalán az MTA VIII. Biológiai Tudományok Osztályának rendes tagjai között szerepel [14].

Issekutz Livia élete és pályafutása a gyógyszerész társadalom előtt közismert.

Néhány megjegyzés a családfához.

Id. Issekutz Béla nagyapja Issekutz Antal (1815–1884) jogi doktor, okl. mérnök, hites ügyvéd, megyei törvényszéki ülnök.

Id. Issekutz Béla apja Issekutz Gyula (1853–1917) jogi doktor, kuriai bíró.

A magyar nemesség, címer és „marosvásárhelyi” előnév adományozása Issekutz Adeodat, volt maroszekei törvényszéki elnök és neje Placsintár Veronika, valamint fiai Kornél és Hugó részére Budapesten 1876. január 11-én kelt.

Az „erzsébetvárosi” előnév adományozás régi magyar nemességük és címerük épségben tartása mellett: legfelsőbb elhatározás (Bécs, 1914. március 28. Gyula dr., ítélőtáblai bíró, kolozsvári, Hugó dr. egyetemi m. tanár kolozsvári, Győző dr. országgyűlési képviselő budapesti, Aurél, Krassó-Szörény vármegye alispánja, lugosi lakosok részére).

Mint a fentiekből látható, az Issekutz család Erdély egyik legnagyobb és legnevezetesebb örmény származású családja. A kiterjedt Issekutz család genealógiájáról részletesen Gudenus János József 2000-ben kiadott művében a 168–183 oldalakon olvashatunk.

Ha az itt nem közölt részletes családfát vesszük figyelembe, akkor id. Issekutz Béla (1886) pályaválasztását két nagybátyja emléke befolyásolhatta: Issekutz Hugó (1855–1915), valamint a korán elhunyt *Issekutz Oszkár* (1859–1881) egyaránt gyógyszerésznek tanult a kolozsvári egyetemen.

IRODALOM

1. *Ferencz Áron és Dávid Lajos*: A Ferencz József Tudományegyetem Gyógyszerészeti Intézete és Egyetemi Gyógyszertára története. Magy. Gyógyszerésztud. Társaság Értesítője 13, (3), 321–327 (1937) – 2. *Ferencz Áron*: Issekutz Hugó emlékezete. A Magy. Gyógyszerésztud. Társaság Értesítője 20, 3–7 (1944) – 3. *Mezey Géza*: Az első magyar egyetemi gyógyszertár rövid története. Gyógyszerésztört. Diárium 1974. 2. sz. 109. – 4. *Mezey Géza*: Dávid Lajos a szegedi Egyetemi Gyógyszertár megalapítója. Gyógyszerészet 34, 229–230, (1990). – 5. *Szerk. közl.*: Dr. Issekutz Béla 1886–1979. Gyógyszerészet 23, 361–362 (1979) – 6. *Szerk. közl.*: In memoriam id. Issekutz Béla. Gyógyszerészet 30, 401–403 (1986) – 7. *Szerk. közl.*: Dr. Issekutz Livia 70 éves. Gyógyszerészet 33, 38, 1989. – 8. *Zalai Károly*: A magyar gyógyszerészet nagyjai. Galenus kiadó, Budapest, 2001. – 9. Magyar életrajzi lexikon (Főszerk.: Kenyeres Ágnes). III. kötet, 332 old. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1981. – 10. Révai Nagy Lexikona. Az ismeretek enciklopédiája. Révai Testvérek Irodalmi Intézet Rt., Budapest, 1911. – 11. Csongrád Megyei Levéltár, VIII. 1–8. – 12. *Gudenus János József*: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája. Kiadja az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesülete (H-1015 Budapest, Donáti utca 7/a); Budapest 2000. – 13. Biológiai lexikon (szerk.: Wolsky Sándor). A Búvár Könyvei XXII. Franklin Társulat, Budapest, Évszám nélkül. – 14. Almanach 2001. A Magyar Tudományos Akadémia Almanachja 2001. MTA kiadása, Budapest, 2001.

E. Minker: *Who was Hugo Issekutz?*

Szegedi tudományegyetem Gyógyszerhatástani és Biofarmáciai Intézet, Szeged, Eötvös utca 6. – 6701